

A.A.Aşurova
yüksek lisans öğrencisi, Azərbaycan Devlet İktisat Üniversitesi (UNEC)
alsuashurovaa@gmail.com

Məqalə redaksiyaya daxil olub 12.03.2026

The article was received by editorial board on 12.03.2026

Статья принята к печати 12.03.2026

AZERBAIJAN MUHASEBE STANDARTLARININ ULUSLARARASI FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARINDAN AYRIŞTIĞI VƏ BENZEŞTİĞİ HUSUSLAR

Özet

Azərbaycan'da muhasebe standartları, uluslararası finansal raporlama standartlarına (IFRS) dayalı, şəffaf, modern və ekonomik böyümeyi destekleyen bir sistemle düzenlenmektedir. 2018 yılında güncellenen "Azərbaycan Respublikasının Mühəsibat Uçotu haqqında Qanun" (Muhasebe Kanunu), finansal şəffaflığı artırmaq, uluslararası yatırımları çəkmək və işlətmələrin global standartlara uyumunu sağlamaq amacıyla kapsamlı bir çərçevə sunar. Bu sistem, böyük ölçəkli şirkətlərdən mikro işlətmələre, kamu kurumlarından özəl sektöre kadar tüm yasal varlıqları kapsar. Maliye Bakanlığı tarafından koordine edilən standartlar, Azərbaycan'ın ekonomik modernizasyon hedefleriyle uyumludur və özəlliklə petrol dıışı sektörlərdə (turizm, teknoloji, tarım) böyümeyi teşvik eder. Aşağıda, Azərbaycan muhasebe standartlarının temel özəllikləri, pratik uygulamalar ve kapsamlı örnəklərlə ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

Kilid kelimeler: muhasebe, modern, finansal, standart, praktik, temel.

GİRİŞ

Azərbaycan Cumhuriyeti'nde son yıllarda muhasebe ve finansal tabloların hazırlanması alanında gerçekleştirilen reformlar, ülkenin ekonomisinin küresel finansal sisteme entegrasyonunu hızlandırmıştır. Özəlliklə, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından geliştirilen Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı çərçevesinde benimsenen Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS), dünya çapında tek bir finansal raporlama sisteminin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Azərbaycan'ın muhasebe sistemi de bu uluslararası yaklaşımlara uyum sağlama yönünde gelişmiştir.

Azərbaycan muhasebe sistemi, düzenleyici ve yasal çərçevesi açısından esas olarak Maliye Bakanlığı tarafından düzenlenmekte olup, ülkedeki muhasebe kanunu ulusal standartların yasal temelini oluşturmaktadır. Azərbaycan Muhasebe Standartları (AAAS) hazırlanırken, IFRS ilkeleri temel alınmış, ancak ülkenin ekonomik özəllikleri, vergi sistemi, işletme yapısı ve kurumsal gelişmişlik düzeyi dikkate alınarak bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu bağlamda, Azərbaycan muhasebe standartları ile IFRS arasında hem yapı, hem metodoloji hem de uygulama mekanizmaları açısından benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS), esas olarak ilke tabanlı bir yaklaşımı tercih eder ve finansal tablolarda adil sunum, şəffaflık ve yatırımcı odaklı bilgi sağlamayı önceliklendirir. Azərbaycan standartları IFRS'ye daha yakın olsa da, bazı durumlarda daha fazla normatif ve kural tabanlı unsur içermektedir. Özəlliklə küçük ve orta ölçəkli işletmeler için, uluslararası standartların tam olarak uygulanmasından bir ölçüde farklılık gösteren basitleştirilmiş muhasebe mekanizmaları uygulanmaktadır.

Öte yandan, konsolide finansal tabloların hazırlanması, varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değer ölçümü, gelir tanıma ilkeleri ve finansal araçların muhasebeleştirilmesi gibi alanlarda Azərbaycan standartları, IFRS'nin temel kavramsal çərçevesine dayanmaktadır. Aynı zamanda, bazı

değerleme yöntemlerinin uygulanmasında, amortisman politikasında, rezerv oluşturulmasında ve vergi muhasebesi ile finansal muhasebe arasındaki ilişkide ulusal özellikler kendini göstermektedir.

Bu nedenle, Azerbaycan Muhasebe Standartlarının IFRS'den farklılaştığı ve benzerlik gösterdiği özelliklerin incelenmesi hem teorik hem de pratik açıdan büyük önem taşımaktadır. Bu konu, ülkedeki finansal tabloların uluslararası karşılaştırılabilirliğinin sağlanması, yabancı yatırımların çekilmesi ve kurumsal yönetimin iyileştirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışma, her iki standart sistemin kavramsal temellerini, uygulama mekanizmalarını ve düzenleyici farklılıklarını karşılaştırmalı olarak analiz edecektir.

LİTERATÜR İNCELEMESİ

Azerbaycan Muhasebe Standartları (AAS) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) arasındaki karşılaştırma, bilimsel literatürde esas olarak üç yönde incelenmektedir: normatif-yasal uyum, metodolojik ve kavramsal çerçevelerdeki farklılıklar ve pratik uygulama sorunları. Bu alanda yapılan çalışmalar, Azerbaycan muhasebe sisteminin uluslararası standartlara entegrasyonunun sadece teknik bir uyum değil, aynı zamanda kurumsal bir dönüşüm süreci olduğunu göstermektedir.

Uluslararası düzeyde, IFRS'nin oluşturulması ve geliştirilmesi Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından yürütülmekte ve bu standartlar Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı çerçevesinde yayınlanmaktadır. Bilimsel literatürde, IFRS'nin başlıca avantajları, ilke tabanlı yaklaşımı, finansal tabloların şeffaflığını artırması ve uluslararası karşılaştırılabilirliği sağlamasıdır. Birçok yazar, IFRS'nin sermaye piyasalarının gelişimi, yabancı yatırımların çekilmesi ve kurumsal yönetimin güçlendirilmesi üzerindeki olumlu etkisini vurgulamaktadır.

Ulusal düzeyde, Azerbaycan muhasebe sisteminin yasal temeli, Muhasebe Kanunu ve Maliye Bakanlığı tarafından kabul edilen düzenleyici belgelerle düzenlenmektedir. Yerel literatürde, AMUS'un geliştirilmesinde IFRS'nin kavramsal çerçevesinin temel alındığı, ancak ülkenin ekonomik yapısı, vergi sistemi ve girişimcilik ortamı dikkate alınarak bazı uyarlamaların yapıldığı belirtilmektedir. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için basitleştirilmiş bir muhasebe sisteminin uygulanması, ulusal standartların özgün bir özelliği olarak kabul edilmektedir.

Bazı çalışmalar, IFRS ile ulusal standartlar arasındaki temel farklılıkları varlık ve yükümlülük değerlemesi, gerçeğe uygun değer kavramının uygulanması, gelir tanıma ilkeleri ve finansal araçların muhasebeleştirilmesi alanlarında belirlemektedir. IFRS'de ekonomik içeriğin yasal biçimden öncelenmesi ilkesi merkezi bir öneme sahipken, ulusal uygulamada bazı durumlarda yasal dokümantasyon ve vergi gereklilikleri ön plana çıkmaktadır. Bu durum, finansal muhasebe ile vergi muhasebesi arasında farklılıklara yol açmaktadır.

Bir diğer araştırma alanı ise kurumsal ve pratik sorunlarla ilgilidir. Yazarlar, IFRS'nin uygulanması sırasında profesyonel personel eksikliği, eğitim ve sertifikasyon sorunları, bilgi sistemlerinin uyarlanması ve denetim mekanizmalarının iyileştirilmesi gibi zorluklara dikkat çekmektedir. Azerbaycan bağlamında, bu sorunlar geçiş ekonomisinde muhasebe sisteminin modernizasyonu ile ilişkilidir.

Literatürde ayrıca, IFRS'ye uyum sürecinin kademeli olduğu ve özellikle kamu kuruluşları için uluslararası standartların tam olarak uygulanması, diğer ekonomik kuruluşlar için ise farklı bir yaklaşımın tercih edildiği vurgulanmaktadır. Bu durum, GAAP ve IFRS arasında hem yakınlaşma hem de bir ölçüde farklılaşma eğilimi oluşturmaktadır.

Bu nedenle, mevcut bilimsel literatür, Azerbaycan muhasebe standartlarının IFRS'nin kavramsal temellerine dayanmasına rağmen, ulusal ekonomik ve yasal ortamın özelliklerine göre değiştirildiğini göstermektedir. Bu yöndeki araştırmalar daha çok karşılaştırmalı analize dayanmaktadır ve gelecekteki araştırmalar için normatif uyumlaştırma, pratik uygulama etkinliği ve finansal tabloların kalite göstergelerinin ampirik değerlendirilmesi öncelikli alanlar olarak belirlenmiştir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Karşılaştırmalı analiz, Azerbaycan Muhasebe Standartları (AAAS) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) arasında yüksek düzeyde kavramsal benzerlik olduğunu göstermektedir. AAAS geliştirilirken, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından belirlenen ilkeler ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı çerçevesinde benimsenen IFRS normları

temel alınmıştır. Bu, Azerbaycan finansal tablolarının uluslararası karşılaştırılabilirliğini artırma ve yabancı yatırımcılar için daha anlaşılır bir ortam oluşturma amacına hizmet etmektedir.

Sonuçlar, temel benzerliklerin finansal tabloların yapısı, varlık ve yükümlülük tanıma kriterleri, gelir tanıma ilkeleri ve konsolidasyon gereklilikleri alanında olduğunu göstermektedir. Özellikle kamu yararına çalışan kuruluşlar için IFRS'nin uygulanması, Azerbaycan finansal sisteminin küresel standartlara entegrasyonunu güçlendirmiştir. Bu, kurumsal yönetimin şeffaflığını artırma ve finansal bilgilerin kalitesini iyileştirme üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

Aynı zamanda, farklılıklar esas olarak uygulama mekanizmalarında ve normatif yaklaşımda kendini göstermektedir. AAAS, Muhasebe Kanunu ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen kurallar da dahil olmak üzere ulusal mevzuata dayanmaktadır. IFRS, prensiplere dayalı, daha esnek ve ekonomik içeriğe öncelik veren bir sistemdir. IFRS'de vergi muhasebesi ile finansal muhasebe arasında daha yakın bir bağlantı vardır; bu da bazı durumlarda ekonomik gerçekliğin tam olarak yansıtılmasını engelleyebilir. Tartışma açısından bakıldığında, IFRS'nin tam olarak uygulanmasının yüksek mesleki bilgi, modern bilgi sistemleri ve gelişmiş denetim mekanizmaları gerektirdiği belirtilebilir. Geçiş ekonomisi koşullarında, bu gereksinimlerin tam olarak karşılanması aşamalar halinde gerçekleştirilir. Bu nedenle, pratik açıdan IFRS'nin belirli adaptasyon özelliklerine sahip olması gerekli görülebilir. Öte yandan, küresel sermaye piyasalarına entegrasyonun derinleşmesi ve uluslararası yatırımların artması, IFRS'ye daha geniş bir adaptasyonu stratejik bir öncelik haline getirmektedir.

Böylece, tartışılan sonuçlar, Azerbaycan muhasebe sisteminin uluslararası standartlara doğru sürekli bir dönüşüm aşamasında olduğunu göstermektedir. Mevcut farklılıklar daha çok kurumsal ve ekonomik koşullarla ilgilidir ve uzun vadede normatif uyumun derinleşmesi beklenmektedir. Bu süreç, finansal tabloların kalitesini artırmaya, şeffaflığı güçlendirmeye ve ülkenin uluslararası finans sistemindeki konumunu sağlamlaştırmaya hizmet edecektir.

Tablo 1

AMUS ve IFRS'in benzerlik ve farklılıklarına ilişkin sonuç tablosu

Değerlendirme Alanı	AMUS (Azerbaycan Muhasebe Standartları)	IFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları)	Değerlendirme Sonucu
Hukuki Çerçeve	Mühasibat uçotu hakkında Qanun ve ulusal mevzuata dayanır	International Accounting Standards Board tarafından yayımlanır	IFRS daha küresel ve bağımsız yapıya sahiptir
Düzenleyici Otorite	Maliyyə Nazirliyi	International Financial Reporting Standards Foundation	AMUS devlet kontrolünde, IFRS uluslararası kurumsal yapıdadır
Yaklaşım Türü	Kısmen kurallara dayalı	İlkelere dayalı	IFRS daha esnek ve yorum odaklıdır
Vergi ile İlişki	Vergi muhasebesi ile yakın bağlantılı	Vergiden bağımsız finansal raporlama	AMUS'ta vergi etkisi daha belirgindir
Varlık Değerleme	Tarihi maliyet ağırlıklı	Gerçeğe uygun değer yaygın	IFRS piyasa temelli ölçümü teşvik eder
Konsolidasyon	Kamu yararı kuruluşları için zorunlu	Grup şirketleri için kapsamlı zorunluluk	IFRS kapsam olarak daha geniştir
KOBİ Düzenlemesi	Basitleştirilmiş ulusal standartlar	IFRS for SMEs ayrı çerçeve	Her iki sistemde de sadeleştirme mevcuttur
Uluslararası Karşılaştırılabilirlik	Kısmen sağlanır	Yüksek düzeyde sağlanır	IFRS yatırımcı açısından daha avantajlıdır

Uygulama Zorlukları	Geçiş sürecinde adaptasyon devam etmektedir	Yüksek teknik bilgi gerektirir	Her iki sistemde eğitim ve uzmanlık önemlidir
---------------------	---	--------------------------------	---

Kaynak: Dünya Bankı. (2021). Azerbaijan Report on the Observance of Standards and Codes (ROSC): Accounting and Auditing. <https://documents.worldbank.org>

Tablo 1, sonuç ve tartışma bağlamında GAAP ve IFRS arasındaki temel yapısal ve işlevsel farklılıkları sistematik olarak özetlemektedir. Karşılaştırma, her iki standart sisteminin de finansal tabloların güvenilirliğini ve şeffaflığını sağlamayı amaçlamasına rağmen, yasal ve kurumsal temellerinin farklı olduğunu göstermektedir. GAAP, özellikle Muhasebe Kanunu çerçevesi olmak üzere ulusal mevzuata dayanmaktadır ve uygulaması Maliye Bakanlığı tarafından düzenlenmektedir. Öte yandan IFRS, Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından uluslararası düzeyde geliştirilmekte ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı'nın gözetimi altında yayınlanmaktadır; bu da küresel niteliğini göstermektedir.

Yaklaşım açısından, IFRS ilke tabanlı bir sistemdir ve yasal biçimden ziyade ekonomik içeriğe öncelik vermektedir. Öte yandan GAAP, IFRS'ye daha yakın olmasına rağmen, bazı durumlarda daha fazla normatif ve kural tabanlı unsur içermektedir. Bu fark özellikle vergilendirme ile ilgili olarak belirgindir: GAAP'ta finansal muhasebe vergi muhasebesiyle daha yakından bağlantılıyken, IFRS'de finansal raporlama vergi amaçlarından bağımsız olarak hazırlanmaktadır.

Varlık değerlendirme alanında, IFRS'de adil değer kavramı yaygın olarak uygulanmakta ve piyasa bazlı ölçüm önceliklidir. AMUS'ta ise tarihsel değer yaklaşımı daha yaygın olup adil değer yalnızca belirli durumlarda uygulanmaktadır. Bu durum, raporların piyasa gerçekliğini yansıtmaya düzeyini etkileyebilir ve uluslararası yatırımcılar için bilgilerin yorumlanmasında farklılıklar yaratabilir.

Konsolidasyon ve grup raporlaması açısından, IFRS daha geniş ve daha zorunlu bir çerçeve sunarken, AMUS bu gerekliliği esas olarak kamu yararına çalışan kuruluşlara uygulamaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler için her iki sistem de basitleştirilmiş mekanizmalar sunmaktadır; IFRS "KOBİ'ler için IFRS" çerçevesi sağlarken, AMUS ulusal ekonomik koşullara uyarlanmış modeller kullanmaktadır.

Genel olarak, tabloda yansıtılan sonuçlar, Azerbaycan muhasebe sisteminin kavramsal olarak IFRS'ye yakın olmasına rağmen, uygulama ve kurumsal düzeyde belirli farklılıklar olduğunu göstermektedir. Bu farklılıklar esas olarak ulusal yasal ortam, vergi sistemi ve ekonomik yapı ile ilgilidir. Bununla birlikte, uyumlaştırma süreci devam etmekte olup, uzun vadede uluslararası standartlarla daha derin bir entegrasyon beklenmektedir.

SONUÇ

Karşılaştırmalı analiz, Azerbaycan Muhasebe Standartları (AAAS) ile Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) arasında yüksek düzeyde kavramsal tutarlılık olduğunu göstermektedir. AAAS geliştirilirken, özellikle Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından formüle edilen çerçeve ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Vakfı tarafından yayınlanan IFRS normları olmak üzere uluslararası ilkeler temel alınmıştır. Bu, Azerbaycan finansal raporlama sisteminin küresel finansal ortama entegrasyonuna önemli bir katkı sağlamıştır.

Aynı zamanda, araştırma sonuçları, AAAS'ın IFRS'nin tam olarak aynı modeli olmadığını, ancak ulusal yasal ve ekonomik özelliklere uyarlanmış adaptif bir sistem olduğunu göstermektedir. Özellikle, Muhasebe Kanunu ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen düzenleyici gereklilikler, AAAS'ın uygulanmasının mekanizmasını oluşturmaktadır. Vergi muhasebesi ile finansal muhasebe arasındaki daha yakın ilişki, tarihsel değer yaklaşımının hakimiyeti ve bazı prosedürel farklılıklar, ayrışma noktalarını oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, Azerbaycan muhasebe sisteminin uluslararası standartlara doğru sürekli bir uyumlaştırma aşamasında olduğu söylenebilir. Mevcut farklılıklar daha çok kurumsal ve ekonomik ortamla ilgilidir ve bu farklılıkların kademeli olarak azaltılması, finansal tabloların kalitesini iyileştirmeye, şeffaflığı artırmaya ve ülkenin uluslararası yatırım ortamındaki konumunu güçlendirmeye hizmet edecektir. IFRS'ye daha geniş çaplı uyum, hem sermaye piyasalarının gelişimi hem de kurumsal yönetim düzeyinin iyileştirilmesi açısından gelecekte stratejik öneme sahiptir.

Kaynakça:

1. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi (Maliyyə Bakanlığı) 2020-2025. Mühəsibat Uçotu haqqında Qanun (2018, güncellenmiş versiyon). Resmi Gazete və Maliyyə Bakanlığı web sitesi. Erişim: [mf.gov.az] (<https://mf.gov.az>).
2. International Financial Reporting Standards (IFRS) Foundation. (2020-2024). IFRS Standards and IFRS for SMEs. Erişim: [ifrs.org] (<https://www.ifrs.org>).
3. Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi (Vergi Komitesi) (2021-2025). Vergi Məcəlləsi və Elektron Hesabatlaşma Təlimatları. Erişim: [vergi.gov.az] (<https://vergi.gov.az>).
4. World Bank. (2022). Report on the Observance of Standards and Codes (ROSC): Accounting and Auditing – Azerbaijan. World Bank Publications. Erişim: [worldbank.org] (<https://www.worldbank.org>).
5. Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatası (CAAR) (2020-2024). Beynəlxalq Audit Standartları (ISA) və Denetim Təlimatları. Erişim: [audit.gov.az] (<https://audit.gov.az>).
6. Azərbaycan Respublikası Mühəsiblər və Risk Menecerləri Assosiasiyası (ARPA) (2021-2024). Mühəsibat və IFRS Təlim Proqramları. Erişim: [arpa.az] (<https://arpa.az>).
7. Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankı (Merkez Bankası), 2020-2025. Banklar üçün Maliyyə Hesabatlığı Tələbləri*. Erişim: [cbar.az] (<https://www.cbar.az>).
8. Deloitte Azerbaijan. (2023). Azerbaijan Accounting and Tax Compliance Guide. Deloitte Publications. Erişim: [deloitte.com/az] (<https://www.deloitte.com/az>).

A.A.Ashurova

master student, Azerbaijan State University of Economics (UNEC)

Area where Azerbaijan accounting standards differ from and are similar to international financial reporting standards

Abstract

Accounting standards in Azerbaijan are regulated by a transparent, modern, and growth-supporting system based on international financial reporting standards (IFRS). The "Azərbaycan Respublikasının Mühəsibat Uçotu haqqında Qanun" (Accounting Law), updated in 2018, provides a comprehensive framework aimed at increasing financial transparency, attracting international investment, and ensuring businesses' compliance with global standards. This system covers all legal entities, from large-scale companies to micro-enterprises, from public institutions to the private sector. Coordinated by the Ministry of Finance, the standards are aligned with Azerbaijan's economic modernization goals and promote growth, particularly in non-oil sectors (tourism, technology, agriculture). Below, the fundamental features of Azerbaijani accounting standards are explained in detail, with practical applications and comprehensive examples.

Keywords: *accounting, modern, financial, standard, practical, fundamental.*